

Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Σχολή: Νομικών Οικονομικών
και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Νομικής

ΘΕΜΑ :

"Απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας"

Εργασία στο μάθημα:
Συνταγματικά Δικαιώματα

Εισηγητής : Κ^{ος} Δημητρόπουλος Ανδρέας
Φοιτήτρια: Δουβαρά Βασιλική
Α.Μ.: 1340200300104
ΤΗΛ.: 693-8948044

ΑΘΗΝΑ 2005

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίδες
<u>ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ</u>	4
<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	5
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ</u>	
<u>ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ</u>	
1.1 Ο ορισμός της ιθαγένειας	6
1.2 Η νομική φύση της ιθαγένειας	6
1.3 Σημασία του θεσμού της ιθαγένειας	7
1.4 Ιθαγένεια – Υπηκοότητα – Εθνικότητα	8
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ</u>	
<u>ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ</u>	
2.1 Η ιστορία της ελληνικής νομοθεσίας περί ιθαγένειας	10
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ</u>	
<u>ΑΠΩΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ</u>	
3.1 Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω κτήσης αλλοδαπής ιθαγένειας	12
3.1.1. Γενικά	12
3.1.2. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω κτήσης αλλοδαπής ιθαγένειας μετά από εκφρασθείσα βούληση	12
3.1.3. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω αναδοχής δημόσιας υπηρεσίας σε αλλοδαπή πολιτεία	13
3.1.4. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας εκ μέρους του κεκτημένου και αλλοδαπής ιθαγένειας προσώπου	14
3.2 Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω υιοθεσίας ως τέκνο αλλοδαπού	15
3.2.1. Γενικά	15
3.2.2. Ισχύον δίκαιο	
3.3 Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω εγκατάλειψης του ελληνικού εδάφους	16
3.3.1. Γενικά	16
3.3.2. Ισχύον δίκαιο	16
3.4 Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω έκπτωσης	17
3.4.1. Γενικά	17
3.4.2. Έκπτωση λόγω παράβασης του άρθρου 14 ΚΕΙ	17
3.4.3. Έκπτωση λόγω αναδοχής αλλοδαπής δημόσιας υπηρεσίας	18
3.4.4. Έκπτωση λόγω ανάρμοστης συμπεριφοράς προς την ελληνική ιθαγένεια	19

3.4.5. Αποστέρηση της ελληνικής ιθαγένειας λόγω αντεθνικής δράσης	19
3.5 Απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας δια διατάξεων που βρίσκονται εκτός του ΚΕΙ	20
3.5.1. Αποποίηση της ελληνικής ιθαγένειας	20
3.5.2. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας	20
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ</u>	
<u>ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ</u>	
4.1 Η απώλεια της ελληνικής Ιθαγένειας βάσει του πρώην άρθρου 19 ΚΕΙ και η διαδικασία επανάκτησης της	22
4.2 Η επίδραση του γάμου στο φαινόμενο της ιθαγένειας	24
<u>ΕΠΙΛΟΓΟΣ</u>	26
<u>ΠΕΡΙΛΗΨΗ-SUMMARY</u>	27
<u>ΤΑ ΠΙΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΛΗΜΜΑΤΑ</u>	28
<u>THE MOST IMPORTANT ENTRIES</u>	29
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	30

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Κ. = Αστικός Κώδικας

Α.Ν. = Αστικός Νόμος

Α.Π. = Άρειος Πάγος

Ε.Ε.Δ.Α. = Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Κ.Ε.Ι. = Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας

Ν.Δ. = Νομοθετικό Διάταγμα

ΣτΕ = Συμβούλιο της Επικρατείας

Υπ. Εσωτ. = Υπουργός Εσωτερικών

ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. = Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και
Αποκέντρωσης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Παρά την αυξανόμενη διεθνοποίηση της κατοχύρωσης των ατομικών δικαιωμάτων, η ιθαγένεια εξακολουθεί να έχει κεντρική σημασία στις σχέσεις ενός προσώπου προς ένα συγκεκριμένο κράτος. Από την ιθαγένεια πηγάζουν ορισμένα δικαιώματα και υποχρεώσεις των πολιτών ενός κράτους, που τους διαχωρίζουν από τους αλλοδαπούς και τους ανιθαγενείς. Η ιθαγένεια προσδίδει επίσης στο πρόσωπο μια ορισμένη διεθνή ταυτότητα. Υπό τους όρους αυτούς, είναι σαφές ότι η ιθαγένεια δεν θεμελιώνει μόνο δικαιώματα αλλά αποτελεί και αυτή η ίδια το αντικείμενο ενός ατομικού δικαιώματος, του δικαιώματος ιθαγένειας.

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι η ανάλυση του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος της ιθαγένειας. Η νομική αναγνώριση του φυσικού προσώπου εμπεριέχεται στη γενικότερη κοινωνική υπόσταση του ανθρώπου που εμπίπτει στο προστατευτικό πεδίο του συντακτικού νομοθέτη.

Στο πρώτο κεφάλαιο δίνεται ένας ορισμός της έννοιας της ιθαγένειας σε μία πρώτη προσπάθεια προσέγγισης του αντικείμενου. Επειδή μας αφορά κυρίως η σχέση του θεσμού της ιθαγένειας με το δίκαιο, στη συνέχεια αναφερόμαστε στις διάφορες θεωρίες που έχουν αναπτυχθεί σχετικά με τη νομική φύση της ιθαγένειας. Απαραίτητη κρίνεται και η διάκριση της ιθαγένειας από άλλους όρους που συγχέονται με αυτήν.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρατίθεται το νομοθετικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εξελίχθηκε ο θεσμός της ιθαγένειας από την ίδρυση του νέου ελληνικού κράτους μέχρι τις μέρες μας. Παρατηρούμε ότι οι διατάξεις του ελληνικού δικαίου περί ιθαγένειας έχουν υποστεί αρκετές μεταρρυθμίσεις μέχρι σήμερα. Ο όχι ευκαταφρόνητος αριθμός τροποποιητικών και συμπληρωματικών διατάξεων ελληνικών νόμων περί ιθαγένειας που έχουν κατά καιρούς εκδοθεί καθιστά αναγκαία την αναφορά της ιστορίας της ελληνικής νομοθεσίας περί ιθαγένειας στο σημείο αυτό.

Στο τρίτο κεφάλαιο, τελειώνοντας με τα προλογικά θα μπορούσε κανείς να πει μέρη, ακολουθεί απαρίθμηση των περιπτώσεων απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας, όπως ρυθμίζονται από τον Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας. Εκτός απ' τις προϋποθέσεις που ορίζει ο νόμος, αναφέρεται και η προβληματική που επικράτησε σε θεωρία και νομολογία αναφορικά με ορισμένα άρθρα του ΚΕΙ που κρίθηκαν αντισυνταγματικά.

Στο τελευταίο κεφάλαιο αναφέρονται κάποια ειδικά θέματα που απασχόλησαν τη θεωρία αλλά και διεθνείς παράγοντες αναφορικά με το ελληνικό δίκαιο ιθαγένειας. Συγκεκριμένα γίνεται αναφορά στο πρώην άρθρο 19 ΚΕΙ και στην προβληματική που δημιουργήθηκε αναφορικά με τη διαδικασία επανάκτησης της ελληνικής ιθαγένειας από αυτούς που την είχαν απολέσει δυνάμει του άρθρου αυτού. Ακόμα παρατίθεται συγκριτική ανάλυση για την επίδραση του γάμου στο θεσμό της ιθαγένειας.

Ο επίλογος αποτελεί ένα είδος συμπεράσματος που συνάγεται από τα προαναφερθέντα σε όλη την έκταση της εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

1.1 Ο ορισμός της ιθαγένειας

Ιθαγένεια είναι ο δημοσίου δικαίου δεσμός ενός ατόμου προς την πολιτεία στο λαό της οποίας αυτός ανήκει. Ο ενωτικός αυτός δεσμός μεταξύ προσώπου και πολιτείας δημιουργείται από το εσωτερικό δίκαιο της τελευταίας. Ανήκει δηλαδή στην αποκλειστική αρμοδιότητα κάθε κράτους αλλά ασκείται σύμφωνα με τις Διεθνείς Συμβάσεις, τα διεθνή έθιμα και τις γενικά παραδεδεγμένες αρχές του διεθνούς δικαίου περί ιθαγένειας.

Επειδή η ιθαγένεια είναι η ιδιότητα του προσώπου ως μέλους του λαού ορισμένου κράτους, έπεται ότι η ιθαγένεια προσδίδεται στο άτομο μόνο από το κράτος και όχι από το έθνος. Επίσης, η ιθαγένεια είναι δεσμός προς ορισμένο κράτος και όχι προς ορισμένο δίκαιο. Έτσι, οι μουσουλμάνοι που ζουν στην Ελλάδα είναι έλληνες υπήκοοι παρόλο που ορισμένες σχέσεις αυτών διέπονται από τον Ιερό Μουσουλμανικό τους Νόμο. Επίσης, στα ομόσπονδα κράτη υπάρχει κατά κανόνα μία ιθαγένεια, αυτή του ομοσπονδιακού κράτους.

Επειδή η ιθαγένεια είναι ο δεσμός ενός ατόμου προς την πολιτεία στο λαό της οποίας ανήκει, δε θα πρέπει να προκαλείται σύγχυση μεταξύ της έννοιας του λαού και εκείνης του πληθυσμού. Λαός είναι το σύνολο των ανθρώπων που διαβιούν μόνιμα σε ορισμένο έδαφος και διέπονται από σύστημα κανόνων οι οποίοι συγκροτούν την εσωτερική έννομη τάξη, ενώ πληθυσμός είναι το σύνολο των κατοίκων που διαμένουν σε δεδομένη στιγμή σε ορισμένη χώρα. Συνεπώς, το διακριτικό γνώρισμα ενός ατόμου που έχει την ιθαγένεια συγκεκριμένης πολιτείας δεν είναι ότι το άτομο αυτό είναι εγκατεστημένο στην πολιτεία αυτή, αλλά ότι ανήκει στο λαό της, εφόσον πληροί όλες τις προϋποθέσεις που απαιτούνται, σύμφωνα με το δίκαιο της¹.

1.2 Η νομική φύση της ιθαγένειας

Η νομική φύση της ιθαγένειας είναι αμφίβολη. Υποστηρίζονται σχετικά τρεις θεωρίες. Ειδικότερα, αυτή θεωρείται είτε ως μια έννομη σχέση μεταξύ του κράτους και των πολιτών του (θεωρία της έννομης σχέσης), είτε ως μια νομική κατάσταση ή ιδιότητα του προσώπου (θεωρία της νομικής κατάστασης), είτε ως ένας συνδυασμός και των δύο, δηλαδή ως μια έννομη σχέση και ως μια νομική κατάσταση του ατόμου ως υποκειμένου αυτής (μικτή ή ενδιάμεση θεωρία).

Η θεωρία της νομικής κατάστασης έχει επικρατήσει στη Γερμανία. Αυτή υιοθέτησε και το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο. Πρέπει να

¹ . Βλ. Παπασιώπη – Πασιά, Ζ. (1987, «Δίκαιο ιθαγένειας. Κτήση και απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας», εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, σελ. 1-2)

σημειωθεί ότι η θεωρία της νομικής κατάστασης στηρίχτηκε στη θεωρία της νομικής προσωπικότητας του Κράτους, που δε θεωρεί πια το μονάρχη ως κύριο του κράτους αλλά ως όργανό του και κατά την οποία, συνεπώς, το άτομο δεν είναι παρεπόμενο του εδάφους. Και η θεωρία όμως της έννομης σχέσης προϋποθέτει το νομικό πρόσωπο του κράτους, που είναι το ένα υποκείμενο της σχέσης αυτής. Ορθότερη φαίνεται η θεωρία της νομικής κατάστασης. Πάντως, η νομική φύση της ιθαγένειας δεν φαίνεται να έχει μεγάλη πρακτική σημασία, γιατί οι νομικές συνέπειες από οποιονδήποτε χαρακτηρισμό της ιθαγένειας είναι περίπου όμοιες².

1.3 Σημασία του θεσμού της ιθαγένειας

Η σημασία του θεσμού της ιθαγένειας έγκειται στο γεγονός ότι προσδιορίζει τα άτομα στα οποία η υπό κρίση πολιτεία έχει δικαιοδοσία. Πρόκειται για τους ημεδαπούς, οι οποίοι αντιπαραβάλλονται προς τους αλλοδαπούς. Η διάκριση μεταξύ ημεδαπού και αλλοδαπού έχει σημασία τόσο στο πεδίο του Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου, κυρίως για θέματα διπλωματικής προστασίας του υπό κρίση ατόμου, όσο και στο πεδίο του εσωτερικού δικαίου, για θέματα πολιτικών και αστικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων.

Η ιδιότητα του ημεδαπού έχει καταρχήν πολιτικό περιεχόμενο γιατί παρέχει το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια διοίκηση και στην κτήση πολιτικών δικαιωμάτων (εκλέγειν – εκλέγεσθαι). Επίσης, τα άτομα αυτά έχουν το δικαίωμα εισόδου, διαμονής και ελεύθερης κυκλοφορίας στην επικράτεια της χώρας, το δικαίωμα να ασκούν το επάγγελμα της επιλογής τους, την ελευθερία τύπου κ.α.

Η ιδιότητα του ημεδαπού έχει επίσης και περιεχόμενο ιδιωτικού δικαίου. Έτσι, μόνο οι ημεδαποί απολαμβάνουν πλήρως των αστικών δικαιωμάτων. Αρκετά επαγγέλματα είναι κλειστά ή απαγορευτικά για τους αλλοδαπούς ενώ, όσον αφορά το θέσμιο της προσωπικής τους κατάστασης, μόνο οι ημεδαποί υπάγονται στο ελληνικό δίκαιο και στους ελληνικούς αστικούς νόμους. Αυτό συνάγεται ερμηνευτικά από τον κανόνα του Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου που ορίζει ότι η ικανότητα δικαίου (Α.5 ΑΚ) και η ικανότητα προς δικαιοπραξία (Α.7 ΑΚ) διέπονται από το δίκαιο της ιθαγένειας.

Σε αντίθεση με τους ημεδαπούς, οι αλλοδαποί εξαιρούνται από τις στρατιωτικές υποχρεώσεις και δεν απολαμβάνουν πολιτικών δικαιωμάτων, δεν έχουν πρόσβαση στη δημόσια διοίκηση (εκτός των εξαιρέσεων που αναφέρονται στο νόμο), είναι δυνατόν να απελαθούν ή να εκδοθούν και υπόκεινται στις ειδικές ρυθμίσεις του Δικαίου Καταστάσεως Αλλοδαπών όσον αφορά την είσοδο, διαμονή, εγκατάσταση και ελεύθερη διακίνηση τους στο εσωτερικό της επικράτειας, ενώ υπόκεινται σε αυστηρότερο έλεγχο όσον αφορά την δυνατότητα άσκησης ορισμένων δραστηριοτήτων.

² Βλ. Ράικος, Α. (2002, «Συνταγματικό Δίκαιο – Θεμελιώδη δικαιώματα», τόμος 2^{ος}, εκδ. 2^η, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, σελ. 536-537)

1.4 Ιθαγένεια – Υπηκοότητα – Εθνικότητα

Με τον όρο εθνικότητα εννοούμε το δεσμό ενός ατόμου προς ορισμένο έθνος, ενώ με τον όρο ιθαγένεια εννοούμε το δεσμό ενός ατόμου προς ορισμένο κράτος. Έθνος είναι το σύνολο των ανθρώπων που συνδέονται με κοινή συνήθως φυλετική καταγωγή, κοινές παραδόσεις, κοινή, αλλά όχι πάντοτε, γλώσσα και θρησκεία και κυρίως κοινή εθνική συνείδηση. Κοινή εθνική συνείδηση υφίσταται όταν ομάδα ανθρώπων έχει κοινά σημεία ψυχικής συναντήσεως που αναφέρονται στο παρελθόν (ιστορία, παραδόσεις) στο παρόν (γλώσσα, θρησκεία) ή στο μέλλον (τάσεις, ιδανικά).

Το έθνος διαφέρει από το κράτος επειδή το κράτος έχει γεωγραφικά όρια, ενώ το έθνος εξαπλώνεται πέρα από αυτά ανά την υφήλιο. Και ενώ το κράτος (έννοια πολιτική και νομική) το διακρίνει η ιδέα της πολιτικής ενότητας, το έθνος (έννοια ιστορική και ψυχολογική) το διακρίνει η ιδέα του ηθικού δεσμού. Συνεπώς, το έθνος είναι συνείδηση, είναι πίστη σε κοινά ιδεώδη και πάνω απ' όλα είναι κοινή ιστορία.

Μέχρι πρότινος αποτελούσε το ιδεώδες κάθε έθνος να συμπίπτει προς το λαό ορισμένου κράτους (αρχή της εθνικότητας), πράγμα ανέφικτο στη σημερινή εποχή, όπου το λαό μιας χώρας απαρτίζουν και άλλες ομάδες ανθρώπων που ανήκουν σε διαφορετικές εθνότητες (μειονότητες). Επομένως σήμερα ο λαός είναι επόμενο να μην ταυτίζεται με το έθνος και ο όρος εθνικότητα να έχει εντελώς διαφορετικό περιεχόμενο από τον όρο ιθαγένεια.

Ως πρόσθετο επιχείρημα μπορούμε να αναφέρουμε το εξής: αν η ιθαγένεια συνέπιπτε με την εθνικότητα, δεν θα μπορούσαμε να μιλάμε για δυνατότητα μεταβολής της ιθαγένειας ενός προσώπου. Τόσο ο Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας όμως, όσο και ο αστικός μας κώδικας περιλαμβάνουν διατάξεις όπου ορίζεται ρητά το θέμα της μεταβολής ή της απώλειας της ιθαγένειας ενός προσώπου.

Αντίθετα, η έννοια της ιθαγένειας συμπίπτει με την υπηκοότητα. Υπήκοος είναι αυτός που υπόκειται στην εξουσία ενός κράτους και ανήκει σε αυτό, ο πολίτης. Είναι δε πολίτης, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 4 § 3 εδ.1 του Συντάγματος, όποιος έχει τα προσόντα που ορίζει ο νόμος. Και τέτοιος νόμος είναι ο Κώδικας της Ελληνικής Ιθαγένειας του 1955 όπως αυτός ισχύει σήμερα.

Παρόλο που οι δύο όροι έχουν ταυτόσημο περιεχόμενο υπάρχουν αμυδρές διαφορές. Ο όρος υπηκοότητα έχει μοναρχική προέλευση, πρόκειται δηλαδή για ένα ενωτικό δεσμό που λειτουργεί κάθετα. Αντίθετα, η ιθαγένεια υποδηλώνει την οριζόντια ενωτική σχέση μεταξύ κράτους και πολίτη. Μια ακόμη διαφορά εντοπίζεται στα πολυίθαγενή άτομα. Από άποψη δημοσίου δικαίου, το αν ένα τέτοιο άτομο είναι εγγεγραμμένο στα μητρώα ενός δήμου ή μιας κοινότητας, το αν έχει εκλογικό βιβλιάριο ή αν συμπληρώνει φορολογική δήλωση σχετίζεται με την «ενεργό ιθαγένεια» του. Και σαν τέτοια θεωρούμε την ιθαγένεια εκείνης της πολιτείας με την οποία το άτομο συνδέεται στενότερα. Η υπηκοότητα θεωρείται κατά πάσα πιθανότητα ως η ενεργός ιθαγένεια, μια και το άτομο τακτοποιείται

διοικητικά σε μία μόνο χώρα. Στην πραγματικότητα, το άτομο αυτό έχει διπλή ιθαγένεια παρόλο που στην άλλη χώρα δεν είναι διοικητικά τακτοποιημένο. Η σύγχυση δημιουργείται γιατί με τον όρο «ανεργός ιθαγένεια» του διπλής ιθαγένειας ατόμου εννοούμε συνήθως την εθνικότητα.

Πάντως, στη νομοθεσία, στη διοίκηση, στη νομολογία και στη θεωρία μας οι όροι «υπήκοος / πολίτης», «ιθαγένεια / υπηκοότητα» άλλοτε εναλλάσσονται στο ίδιο κείμενο και άλλοτε σταθερά χρησιμοποιείται χωρίς διάκριση ο ένας απ' αυτούς. Λέγοντας, λοιπόν, ότι ένα άτομο είναι υπήκοος ή πολίτης ή ημεδαπός ή ιθαγενής ενός κράτους, εννοούμε ακριβώς το ίδιο πράγμα. Όμως, όλοι οι κάτοικοι ενός κράτους δεν είναι αναγκαία και υπήκοοι του, όπως και όλοι οι υπήκοοι του δεν κατοικούν απαραίτητα στο έδαφός του. Αυτό σημαίνει πως υπήκοοι ενός κράτους είναι δυνατόν να κατοικούν ή να διαμένουν σε άλλα κράτη καθώς και πολίτες άλλου κράτους μπορούν να διαμένουν ή και να κατοικούν σ' αυτό και πως, κατά συνέπεια, το στοιχείο της κατοικίας δεν είναι συστατικό μέρος της έννοιας της ιθαγένειας³.

³ Βλ. Μανωλοπούλου – Βαρβιτσιώτη, Κ. (1990, «Η διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων», εκδ. Ειρήνη – Αθήνα, σελ. 30-33)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

2.1 Η ιστορία της ελληνικής νομοθεσίας περί ιθαγένειας

Από της ιδρύσεως του νέου ελληνικού κράτους, από τη Νομική Διάταξη της Ανατολικής Χέρσου Ελλάδος μέχρι και τα επακολουθήσαντα Επαναστατικά Συντάγματα της Επιδαύρου, του Άστρους, της Τροιζήνας και του Άργους, διακηρύσσεται η αρχή της ιθαγένειας και τονίζεται η αυτοδίκαιη κτήση της ιδιότητας του Έλληνα πολίτη. Στις 15 Μαΐου 1835 δημοσιεύτηκε ο πρώτος αυτοτελής νόμος της ελληνικής ιθαγένειας, ο οποίος ίσχυσε ως τον Οκτώβριο του 1856, οπότε τα σχετικά με την ιθαγένεια θέματα περιλήφθηκαν στα άρθρα 14-28 του Αστικού νόμου. Από τα Συντάγματα του 1844 και επόμενα ορίζεται σχεδόν με όμοια διατύπωση ότι πολίτες του κράτους είναι όσοι απέκτησαν ή θα αποκτήσουν τα προσόντα του Έλληνα πολίτη σύμφωνα με τους νόμους του κράτους, αφήνοντας με τον τρόπο αυτό στον κοινό νομοθέτη να καθορίσει ποια θα είναι τα προσόντα αυτά.

Οι διατάξεις του Α.Ν. του 1856 περί ιθαγένειας διατηρήθηκαν και μετά την έναρξη ισχύος του Α.Κ. του 1946. Οι τροποποιήσεις όμως που είχαν γίνει με νόμο όλο αυτό το διάστημα ήταν τόσες πολλές που ήταν ανέφικτη στην πράξη η ανεύρεση και εφαρμογή των ισχυουσών διατάξεων περί ιθαγένειας. Έτσι, στις 23 Σεπτεμβρίου 1955 δημοσιεύτηκε το **Ν.Δ. 3370/1955 περί κυρώσεως του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας** που ισχύει έκτοτε με κάποιες τροποποιήσεις.

Με τον νόμο **1438/1984** επήλθαν βασικές αλλαγές και ουσιαστικές ρυθμίσεις στα θέματα ιθαγένειας. Ο νόμος υλοποίησε την συνταγματική επιταγή περί ισότητας των δύο φύλων (άρθρο 4 § 2). Αργότερα, με τον νόμο **1832/1989** για την τροποποίηση και συμπλήρωση της νομοθεσίας για την τοπική αυτοδιοίκηση και αποκέντρωση και ειδικότερα με το άρθρο 40 αυτού αντικαταστάθηκε η § 3 του άρθρου 7 του νόμου 1438/1984 και έγιναν συμπληρώσεις στη νομοθεσία για την ελληνική ιθαγένεια.

Με τον νόμο **2130/1993** αντικαταστάθηκαν προηγούμενες διατάξεις του ΚΕΙ με σκοπό, αφενός να εναρμονιστούν οι διατάξεις του για την πολιτογράφηση με τα διεθνώς κρατούντα ως προς το χρόνο παραμονής που απαιτείται για τους αλλογενείς αλλοδαπούς και αφετέρου να ικανοποιηθούν τα αιτήματα χιλιάδων ομογενών να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια που μέχρι πρόσφατα ήταν αδύνατον να αποκτήσουν μιας και η ελληνική νομοθεσία επέβαλε την παραμονή τους στην Ελλάδα.

Με το νόμο **2503/1997** δόθηκε η δυνατότητα στους αλλοδαπούς συζύγους ελλήνων υπηκόων να πολιτογραφούνται πολύ ευκολότερα και χωρίς χρονικούς περιορισμούς, εφόσον υπάρχει τέκνο που γεννήθηκε από τον μικτό γάμο. Με τον νόμο **2623/1998** καταργήθηκε το πολυσυζητημένο άρθρο 19 του ΚΕΙ που αναφερόταν στην απώλεια της

ελληνικής ιθαγένειας αλλογενούς που εγκατέλειπε το ελληνικό έδαφος χωρίς πρόθεση παλιννόστησης (βλέπε παράρτημα εργασίας).

Στην συνέχεια, με τον νόμο **2790/2000** η ελληνική πολιτεία χορήγησε με ειδικές διαδικασίες την ελληνική ιθαγένεια στους ομογενείς εκείνους, οι οποίοι προέρχονται από τις Δημοκρατίες που προέκυψαν από τη διάσπαση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Πρόκειται για ένα πολύ βασικό νομοθέτημα γιατί αυτοί οι παλιννοστούντες δεν μπορούσαν να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια με βάση τις συνθήκες της Άγκυρας και της Λοζάννης.

Τέλος, με τον πρόσφατο νόμο **2910/2001**, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο **3013/2002**, η ελληνική πολιτεία ρύθμισε σε νέα βάση το θέμα της πολιτογράφησης, εντάσσοντας την στο νόμο περί αλλοδαπών. Άρα, η πολιτογράφηση δεν ρυθμίζεται πλέον από τον ΚΕΙ αλλά έχει ενσωματωθεί στη νομοθετική ρύθμιση που αφορά τη νόμιμη παραμονή και εγκατάσταση αλλοδαπών στη χώρα μας.

Ο Έλληνας νομοθέτης, παρόλο που τα τελευταία χρόνια έχει επέμβει αρκετές φορές νομοθετικά για να επιλύσει καίρια ζητήματα ιθαγένειας, σχεδόν πάντα συμπληρώνει ή τροποποιεί με νεότερους νόμους είτε γιατί τα ζητήματα που ήθελε να τροποποιήσει ήταν επείγοντα, είτε γιατί αυτά εντάσσονται στην αλλαγή κυβερνητικής πολιτικής, είτε γιατί είχε παραλείψει να τα ρυθμίσει κατά την γενόμενη τροποποίηση⁴.

⁴. Βλ. Παπασιώπη – Πασιά, Ζ. (1987, «Δίκαιο ιθαγένειας. Κτήση και απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας», εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, σελ. 63-67)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΑΠΩΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

3.1 Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω κτήσης αλλοδαπής ιθαγένειας

3.1.1. Γενικά

Παλαιότερα κρατούσε η αρχή «ο άπαξ πολίτης εσαεί πολίτης». Σήμερα η αρχή αυτή έχει πλέον εγκαταλειφθεί και κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να αποβάλλει την ιθαγένειά του είτε για να αποκτήσει νέα ιθαγένεια είτε για να παύσει να είναι άτομο διπλής ιθαγένειας. Δεν αρκεί όμως απλά και μόνο η βούληση του ενδιαφερομένου αλλά τίθενται αρκετοί περιορισμοί. Έτσι, απλή παραίτηση από την ιθαγένεια δεν μπορεί να αναγνωρισθεί ως δυνατή, σύμφωνα τουλάχιστον με το ελληνικό δίκαιο ιθαγένειας αλλά και με τα περισσότερα συστήματα ιθαγένειας. Και αυτό διότι είναι εύλογη η αξίωση της πολιτείας να έχει η ίδια τον κύριο λόγο επί του ζητήματος της αποβολής της ιθαγένειας των υπηκόων της.

Η μη δημιουργία ανιθαγενών ατόμων είναι βασική αρχή των περισσότερων συστημάτων ιθαγένειας του κόσμου. Διατάξεις του διεθνούς δικαίου περιέχονται στη Σύμβαση για τον περιορισμό της ανιθαγένειας του 1961 κατά την οποία «απαγορεύεται η αποστέρηση της ιθαγένειας η οποία καθιστά ένα άτομο ανιθαγενές, ή εκείνη που υπαγορεύεται από λόγους φυλετικούς, εθνικούς, θρησκευτικούς ή πολιτικούς» (άρθρο 9). Ακόμα στην Οικουμενική Διακήρυξη αναφέρεται πως «κανείς δεν στερείται αυθαίρετα την ιθαγένειά του ούτε το δικαίωμα να τη μεταβάλει». Την ίδια βασική αρχή υιοθετεί και η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Ιθαγένεια του 1997.

Το άρθρο 14 του ΚΕΙ ρυθμίζει τις περιπτώσεις εκείνες απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας οι οποίες επέρχονται έπειτα από κτήση της ιθαγένειας ενός άλλου κράτους.

3.1.2. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω κτήσης αλλοδαπής ιθαγένειας μετά από εκφρασθείσα βούληση (Α. 14§1 περ. α)

Προϋποθέσεις:

- Απαιτείται να έχει πραγματοποιηθεί η πολιτογράφηση του ημεδαπού στην ξένη χώρα έτσι ώστε αυτός να αποτελέσει μέλος του λαού της. Η έννοια της ιθαγένειας σε αυτή την περίπτωση πρέπει να είναι ανάλογη προς την ιθαγένεια όπως την αντιλαμβάνεται το ημεδαπό δίκαιο ιθαγένειας.
- Η κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας γίνεται έπειτα από εκφρασθείσα σχετική βούληση του ενδιαφερομένου και όχι

αναγκαστικά π.χ. να μην επέρχεται αυτοδικαίως από τον νόμο. Απόκτηση ξένης ιθαγένειας λόγω αθρόας πολιτογράφησης και όχι κατόπιν εκδηλωθείσης σχετικής βούλησης δεν λαμβάνεται υπόψη.

- Η κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας γίνεται *έπειτα από άδεια του Έλληνα Υπουργού Εσωτερικών μετά από σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας* με βάση το νόμο 120/1914. Οι Έλληνες μετανάστες που απέκτησαν ξένη ιθαγένεια στην αλλοδαπή μετά το 1914, επειδή ως επί το πλείστον δεν έχουν ζητήσει άδεια από την ελληνική κυβέρνηση, δεν έχουν αποβάλλει την ελληνική ιθαγένεια.

Αρκετά δίκαια, όπως το γερμανικό, προκειμένου να χορηγήσουν με πολιτογράφηση την ιθαγένεια του κράτους τους σε ένα αλλοδαπό, απαιτούσαν να απολέσει αυτός προηγουμένως την ιθαγένεια που έχει. Αποτέλεσμα ήταν να δημιουργηθεί φαύλος κύκλος γιατί η μεν ελληνική πολιτεία δεν χορηγούσε άδεια για απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας προτού το ενδιαφερόμενο άτομο αποκτήσει πράγματι την ξένη ιθαγένεια, το δε ξένο κράτος δεν χορηγούσε την ιθαγένεια του αν το εν λόγω άτομο δεν απέβαλλε προηγουμένως την ελληνική.

Ο λόγος για την άκαμπτη στάση της ελληνικής πολιτείας ήταν το εθνικό και δημογραφικό συμφέρον που επέβαλλε την συγκράτηση του δεσμού των πολιτών με την πατρίδα. Τόνιζε δε το υπουργείο εσωτερικών ότι η διατήρηση της ελληνικής ιθαγένειας δεν παρακώλυε ουσιαστικά τους Έλληνες να διαμένουν και να σταδιοδρομήσουν στο εξωτερικό.

Με τον πρόσφατο όμως νόμο 2910/2001 ο σύγχρονος νομοθέτης αποδέχεται πλέον την δυνατότητα αποποίησης της ελληνικής ιθαγένειας από Έλληνες που διαμένουν στο εξωτερικό, μετά από σχετική δήλωση τους ότι δεν υφίστανται πλέον στενοί δεσμοί με την Ελλάδα. Σημειωτέον ότι αρκετά κράτη μετέβαλαν και αυτά την αυστηρή πολιτική τους σε θέματα ιθαγένειας αποδεχόμενα τη δυνατότητα κτήσης διπλής ιθαγένειας από τους υπηκόους τους.

3.1.3. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω αναδοχής δημόσιας υπηρεσίας σε αλλοδαπή πολιτεία (Α. 14§1 περ. β)

Προϋποθέσεις :

- Απαιτείται ο Έλληνας πολίτης να έχει αναδεχθεί υπηρεσία δημόσια σε *αλλοδαπή πολιτεία*. Η αναδοχή υπηρεσίας σε διεθνή οργανισμό δεν λαμβάνεται υπόψη.
- Η υπηρεσία στην αλλοδαπή πολιτεία πρέπει να είναι *δημόσια*. Ο χαρακτηρισμός της συγκεκριμένης υπηρεσίας ως δημόσιας ή μη γίνεται με βάση το δίκαιο της ξένης πολιτείας.
- Η αποδοχή της δημόσιας υπηρεσίας πρέπει να έχει ως *συνέπεια την κτήση της ιθαγένειας της εν λόγω πολιτείας*, η

οποία να επέρχεται αυτοδίκαια με την πρόσληψη ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο από μέρους της ξένης πολιτείας, όχι όμως έπειτα από εκδηλωθείσα βούληση του αναδεχθέντος τη δημόσια υπηρεσία οπότε θα υπόκειται στο Α. 14§1 περ. α

- Θα πρέπει να δοθεί άδεια από τον Υπουργό Εσωτερικών μετά από σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγενείας προκειμένου να αποβάλει το συγκεκριμένο άτομο την ελληνική ιθαγένεια. Έτσι, σύμφωνα με την ΑΠ 1779/1998 Τμ. Α΄, ΕΕΝ 2000.313, αν η ελληνική κυβέρνηση είχε απευθύνει διαταγή αποχής από την ξένη στρατιωτική υπηρεσία, ο έλληνας που αποδέχτηκε την υπηρεσία αυτή χωρίς άδεια δεν χάνει την ελληνική ιθαγένεια.

Και στις δύο περιπτώσεις του άρθρου 14§1 η αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας επέρχεται όχι από τη χορήγηση της άδειας αλλά από την πραγματική κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας. Η εν λόγω άδεια δύναται, για εξαιρετικούς λόγους, να χορηγηθεί και μετά την κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας, οπότε η αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας επέρχεται από τη στιγμή της παροχής της άδειας και όχι από την κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας (Α. 14§1 εδ.β ΚΕΙ). Κατά το διάστημα που μεσολαβεί το άτομο έχει διπλή ιθαγένεια.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας έχει προσωπικό χαρακτήρα και δεν επιφέρει καμιά συνέπεια στην ιθαγένεια των τέκνων. Τα ενήλικα τέκνα του απωλέσαντος την ελληνική ιθαγένεια μπορούν κι αυτά να υποβάλλουν παρόμοια αυτοτελή αίτηση. Τα ανήλικα τέκνα αυτού μόνον μετά την ενηλικίωσή τους μπορούν να υποβάλλουν παρόμοια αίτηση.

3.1.4. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας εκ μέρους του κεκτημένου και αλλοδαπής ιθαγένειας προσώπου

Αποβάλλει επίσης την ελληνική ιθαγένεια όποιος έχει και αλλοδαπή ιθαγένεια, εφόσον γίνει δεκτή από τον Υπουργό Εσωτερικών η αίτηση του για αποβολή της. Πρόκειται για πρόσωπο διπλής ιθαγένειας που απέκτησε την αλλοδαπή ιθαγένεια όχι με τη θέληση του αλλά με τη γέννησή του ή και αργότερα. Αυτό συμβαίνει όταν συγκρούονται οι αρχές του *ius sanguinis* και του *ius soli* σε πρόσωπα που αποκτούν την ιθαγένεια του γονέα τους (*iure sanguinis*) και την ιθαγένεια της πολιτείας όπου γεννήθηκαν ή κατόπιν πολιτογράφησης του γονέα τους στην αλλοδαπή (*iure soli*). Η αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας για τα παραπάνω πρόσωπα επέρχεται από την αποδοχή της αίτησης (14§2 εδ.β).

3.2 Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω υιοθεσίας ως τέκνο αλλοδαπού

3.2.1. Γενικά

Σύμφωνα με το άρθρο 27§2 του ΚΕΙ, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 17§2 του Ν.Δ. 4532/1966 που επαναλήφθηκε στο άρθρο 19§2 του Ν.Δ. 610/1970 «περί υιοθεσίας των μέχρι ηλικίας 18 ετών ανηλίκων», έλληνας που υιοθετείται πριν από την συμπλήρωση του 18^{ου} έτους της ηλικίας του ως τέκνο αλλοδαπού, δύναται, έπειτα από αίτηση του υιοθετήσαντος, εφόσον απέκτησε με την υιοθεσία την ιθαγένεια αυτού, να αποβάλλει την ελληνική ιθαγένεια μετά από απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, ο οποίος θα εκτιμήσει τις ειδικές συνθήκες που υπάρχουν, έπειτα από γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγενείας.

3.2.2. Ισχύον δίκαιο:

Προϋποθέσεις:

- Να υπάρχει έγκυρη υιοθεσία όπως αυτή κρίνεται με βάση το ελληνικό δίκαιο ως δίκαιο ιθαγένειας του υιοθετούμενου και το αλλοδαπό δίκαιο ως δίκαιο ιθαγένειας του υιοθετούντος.
- Ο υιοθετήσας αλλοδαπός να υποβάλει σχετική δήλωση βούλησης που περιλαμβάνεται στην αίτησή του προς τον Υπ. Εσωτερικών.
- Η υιοθεσία να έγινε πριν να συμπληρώσει ο υιοθετηθείς το 18^ο έτος της ηλικίας του.
- Να έχει αποκτήσει ο υιοθετηθείς ήδη την αλλοδαπή ιθαγένεια του θετού γονέα του.
- Εφόσον πρόκειται για άρρενα, να μην υπέχει στρατιωτική υποχρέωση ή έστω να καθυστερεί τοιαύτη (η συγκεκριμένη προϋπόθεση μπορεί να εφαρμοστεί στη μοναδική περίπτωση που επιτρέπεται η υιοθεσία ενήλικα όταν δηλ. αυτός είναι συγγενής ως τον τέταρτο βαθμό εξ αίματος ή εξ αγχιστείας αυτού που υιοθετεί, σύμφωνα με το άρθρο 1579 ΑΚ).
- Να μην καταδιώκεται για κακούργημα ή πλημμέλημα από τις ελληνικές αρχές.

3.3 Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω εγκατάλειψης του ελληνικού εδάφους

3.3.1. Γενικά

Η περίπτωση αυτή απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας δεν υφίσταται πλέον στο δίκαιό μας μετά την κατάργηση του άρθρου 19 ΚΕΙ με τη διάταξη του άρθρου 9§14 του νόμου 2623/1998. Αναγκαζόμαστε, όμως, να την μνημονεύσουμε ως έναν τρόπο απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας που ίσχυσε μέχρι πρόσφατα και κάλυψε περιπτώσεις προγενέστερες του καταργητικού ως άνω νόμου. Σύμφωνα με το άρθρο 19 εδ.1 του ΚΕΙ, αλλογενής που εγκατέλειπε το ελληνικό έδαφος χωρίς πρόθεση επανόδου σε αυτό ήταν δυνατό να κηρυχθεί ως έχων απολέσει την ελληνική ιθαγένεια.

3.3.2. Ισχύον δίκαιο:

Προϋποθέσεις:

- Να επρόκειτο για αλλογενή δηλ. για έλληνα υπήκοο που δεν είχε όμως την ελληνική εθνικότητα, οπότε τεκμαίρεται ότι ο δεσμός του με το ελληνικό έθνος είναι εντελώς χαλαρός και εύθραυστος.
- Να εγκατέλειπε το ελληνικό έδαφος.
- Να μην υπήρχε πρόθεση επανόδου, θέμα πραγματικό που προέκυπτε από την έρευνα την οποία διενεργούσε ο Υπουργός Εξωτερικών είτε μέσω της Υπηρεσίας Αλλοδαπών είτε μέσω των ελληνικών προξενικών αρχών. Κυρίως ελεγχόταν το αν είχε εγκαταλείψει την Ελλάδα με όλη την οικογένειά του, εκποιώντας την ακίνητη περιουσία του, διακόποντας τις εργασίες του στο εσωτερικό και μη ερχόμενος σε επαφή με την εκεί ελληνική προξενική αρχή. Αντίθετα, αν ο εγκαταλείψας το ελληνικό έδαφος αλλογενής εκδήλωνε σαφώς στο εξωτερικό την ελληνικότητά του διατηρώντας επαφή με το ελληνικό προξενείο με εγγραφή του στα προξενικά μητρώα, τακτοποίηση του διαβατηρίου του, συμμετοχή στις εθνικές γιορτές κ.λπ., τότε δεν ήταν δυνατόν να συναχθεί το τεκμήριο της έλλειψης πρόθεσης επανόδου αυτού στην Ελλάδα.

Τα ίδια ίσχυαν και για τον έλληνα αλλογενή ο οποίος γεννήθηκε και κατοικούσε στην αλλοδαπή και δεν είχε προφανώς πρόθεση να εγκατασταθεί στην Ελλάδα (άρθρο 19 εδ. 2 ΚΕΙ).

Η απόφαση του έλληνα Υπουργού Εσωτερικών για την αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω εγκατάλειψης του ελληνικού εδάφους μπορούσε να ανακληθεί όταν δεν ήταν επαρκώς αιτιολογημένη όσον αφορά τις προϋποθέσεις του άρθρου 19 ΚΕΙ.

Σύμφωνα με το άρθρο 19 εδ.γ ΚΕΙ, τα ανήλικα τέκνα αλλογενούς, που εγκατέλειψε το ελληνικό έδαφος χωρίς πρόθεση επανόδου ή γεννήθηκε και κατοικούσε στην αλλοδαπή, τα οποία ήταν κι αυτά εγκατεστημένα στην αλλοδαπή, μπορούσαν να κηρυχθούν απωλέσαντα την ελληνική ιθαγένεια με ιδιαίτερη απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, εάν και οι δύο γονείς τους ή μόνο ο επιζών την είχαν αποβάλει. Τα ανήλικα τέκνα τα εγκαταλειφθέντα από τον αλλογενή στην Ελλάδα λογίζονταν ως εγκαταστημένα στην Ελλάδα, ασχέτως του ότι είχαν τη νόμιμη κατοικία του γονέα τους στην αλλοδαπή, άρα δεν απέβαλλαν την ελληνική ιθαγένεια.

Από μεγάλη μερίδα της θεωρίας υποστηρίχθηκε ότι η διάταξη του άρθρου 19 του ΚΕΙ είναι αντισυνταγματική καθώς αντίκειται στο άρθρο 4§3 εδ.β του Σ. Η αντισυνταγματικότητά της αυτή καλυπτόταν μόνο από τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 111§6 του Σ. όπου επέτρεπε τη διατήρησή της σε ισχύ «μέχρι της δια νόμου καταργήσεώς της». Αυτός ήταν και ο λόγος που τελικά το άρθρο 19 του ΚΕΙ καταργήθηκε μόλις πρόσφατα με τη διάταξη του άρθρου 9§14 του νόμου 2623/1998 (βλ. παρακάτω).

3.4 Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω έκπτωσης

3.4.1. Γενικά

Έκπτωση είναι η εκ μέρους της πολιτείας αφαίρεση της ιθαγένειας ορισμένου προσώπου λόγω σοβαρού παραπτώματος. Η έκπτωση από την ιθαγένεια αποτελεί, κατά την κρατούσα άποψη, διοικητικό μέτρο και όχι ποινή, παρόλο που ενέχει σοβαρή μομφή κατά του προσώπου κατά του οποίου αυτή κηρύσσεται.

Το άρθρο 20 ΚΕΙ περιλαμβάνει τρεις περιπτώσεις έκπτωσης: (α) την περίπτωση που αποκτά κάποιος με τη θέλησή του, κατά παράβαση του άρθρου 14 ΚΕΙ, αλλοδαπή ιθαγένεια, (β) την περίπτωση του να έχει αναδεχτεί κάποιος δημόσια υπηρεσία αλλοδαπής πολιτείας και παρόλο που ειδοποιήθηκε από τον Υπουργό Εσωτερικών να απόσχει αυτής μέσα σε ορισμένη προθεσμία, εξακολουθεί να υπηρετεί σε αυτήν και (γ) την περίπτωση του να ενεργεί κάποιος διαμένων στην αλλοδαπή, προς όφελος αλλοδαπής πολιτείας, πράξεις ασυμβίβαστες με την ιδιότητα του έλληνα πολίτη και αντίθετες προς τα συμφέροντα της Ελλάδας.

3.4.2. Έκπτωση λόγω παράβασης του άρθρου 14 ΚΕΙ

Είναι δυνατόν να κηρυχθεί έκπτωτος της ελληνικής ιθαγένειας εκείνος που, κατά παράβαση του άρθρου 14 ΚΕΙ, απέκτησε με τη θέλησή του ξένη ιθαγένεια, γιατί λ.χ. πολιτογραφήθηκε χωρίς προηγουμένως να λάβει άδεια από τον Υπουργό Εσωτερικών. Ο πολιτογραφηθείς στην αλλοδαπή δεν αποβάλλει αυτόματα την ελληνική ιθαγένεια μόνο για το λόγο ότι δεν ζήτησε να λάβει άδεια, αλλά η παράβαση αυτή του άρθρου 14 ΚΕΙ δίνει το δικαίωμα στον έλληνα Υπουργό Εσωτερικών να κηρύξει το συγκεκριμένο άτομο έκπτωτο της ελληνικής ιθαγένειας.

Η δυνητική διατύπωση του άρθρου 20 ΚΕΙ θα πρέπει να προβληματίζει τον αρμόδιο Υπουργό και να τον οδηγεί σε φειδωλή εφαρμογή της εν λόγω διάταξης. Επίσης, εφόσον η διάταξη του άρθρου 14 ΚΕΙ ορίζει ότι είναι δυνατόν η άδεια για εξαιρετικούς λόγους να παρέχεται και μετά την κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας, η διάταξη του άρθρου 20§1 περ. α ΚΕΙ θα πρέπει να εφαρμόζεται με μεγάλη προσοχή.

Εάν παρόλα αυτά κρίνεται επιβεβλημένη η κήρυξη ως έκπτωτου του έλληνα πολίτη που με τη θέλησή του απέκτησε χωρίς άδεια την αλλοδαπή ιθαγένεια, τότε η αφαίρεση της ελληνικής ιθαγένειας θα πρέπει να γίνεται λαμβανομένων υπόψη και των συνεπειών που θα έχει η έκπτωση για το συγκεκριμένο άτομο.

3.4.3. Έκπτωση λόγω αναδοχής αλλοδαπής δημόσιας υπηρεσίας

Σύμφωνα με το άρθρο 20§1 περ. β. ΚΕΙ, έκπτωτος μπορεί να κηρυχθεί εκείνος που ανεδέχθη με τη θέλησή του δημόσια υπηρεσία προς αλλοδαπή πολιτεία και παρόλο που του απευθύνθηκε από τον Υπουργό Εσωτερικών επιταγή να απόσχει αυτής μέσα σε ορισμένη προθεσμία, δεν το έκανε, εμμένοντας στην απόφασή του να υπηρετεί στην αλλοδαπή. Φυσικά, απαραίτητη προϋπόθεση για την κήρυξη ενός ατόμου ως έκπτωτου είναι η υπηρεσία που ανέλαβε να αντίκειται στα συμφέροντα της χώρας μας π.χ. να ανέλαβε κάποιος στρατιωτική υπηρεσία σε πολιτεία με την οποία μάλιστα η Ελλάδα δεν έχει φιλικές σχέσεις.

3.4.4. Έκπτωση λόγω ανάρμοστης συμπεριφοράς προς την ελληνική ιθαγένεια

Σύμφωνα με το άρθρο 20§1 περ. γ ΚΕΙ, έκπτωτος είναι δυνατόν να κηρυχθεί εκείνος που ενώ διέμενε στο εξωτερικό, ενήργησε πράξεις ασυμβίβαστες και αντίθετες με την ιδιότητα του ως έλληνα πολίτη, προς όφελος αλλοδαπής πολιτείας. Η συνδρομή των προϋποθέσεων σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει να ελέγχεται με μεγάλη προσοχή, ακριβώς γιατί η έκπτωση λόγω αυτής της ανάρμοστης συμπεριφοράς αποτελεί βαρύτατη μομφή για το άτομο στο οποίο προσδίδεται. Κατά την απόφαση του ΣΤΕ 1680/1993 (Τμ. Δ'), ΕλλΔνη 1994.800, «για να κηρυχθεί ένας έλληνας πολίτης έκπτωτος της ελληνικής ιθαγένειας θα πρέπει να υπάρχουν κατ' αυτού βάσιμες υποψίες ότι κινείται και δρα υπέρ ξένης χώρας σε βάρος των εθνικών συμφερόντων».

Απαιτείται επιπλέον το υπό κρίσιν άτομο να διαμένει στο εξωτερικό κατά το χρόνο που ενήργησε τις ασυμβίβαστες αυτές πράξεις, γιατί αν διαμένει στην Ελλάδα τότε ενδείκνυται περισσότερο η τιμωρία αυτού κατά τους ποινικούς νόμους του ουσιαστικού μας δικαίου, παρά η έκπτωση αυτού από την ελληνική ιθαγένεια.

Υποστηρίζεται ότι η εν λόγω διάταξη της περίπτωσης γ του άρθρου 20§1 ΚΕΙ είναι αντισυνταγματική γιατί διακρίνει αυθαίρετα τους έλληνες σε εκείνους που διαμένουν στο εξωτερικό και σε εκείνους που διαμένουν στην

Ελλάδα και γιατί θεσπίζει λόγο αφαιρέσεως της ελληνικής ιθαγένειας που δεν αναφέρεται στο Σύνταγμά μας⁵.

3.4.5. Αποστέρηση της ελληνικής ιθαγένειας λόγω αντεθνικής δράσης

Το άρθρο 33 ΚΕΙ, που προέβλεπε ειδική διαδικασία για την αποστέρηση της ελληνικής ιθαγένειας λόγω αντεθνικής δράσης του ατόμου στο εξωτερικό και αποτελούσε ειδική περίπτωση έκπτωσης, καταργήθηκε με το άρθρο 9 του ν.1540/1985 «περί ρυθμίσεως περιουσιών πολιτικών προσφύγων και άλλες διατάξεις». Η εν λόγω διάταξη θεωρείτο και τυπικά καταργηθείσα ήδη από το 1962 με το άρθρο 1 του ν.4234/1962 «περί ρυθμίσεως θεμάτων αφορώντων την ασφάλεια της χώρας». Ο τελευταίος αυτός νόμος στο άρθρο 4 περιελάμβανε διάταξη που κήρυσσε έκπτωτους έλληνες υπηκόους που διέμεναν μόνιμα ή προσωρινά στο εξωτερικό και έδρασαν αντεθνικώς προς εξυπηρέτηση των σκοπών διαλυθέντων ή διαλυθησομένων κομμάτων ή οργανώσεων.

Σημειωτέον ότι, σύμφωνα με το ΝΔ 30/1974 «περί επανεξετάσεως περιπτώσεων τινών εκπώσεως», όλες οι αποφάσεις του Υπουργού Εσωτερικών που δημοσιεύτηκαν στην Ε.τ.Κ από την 21.4.1967 μέχρι την 24.7.1974, με τις οποίες κηρύχθηκαν έκπτωτοι έλληνες πολίτες κατά τη διάρκεια της επτάχρονης δικτατορίας, υποβάλλονται σε επανεξέταση από ειδική τριμελή επιτροπή. Με βάση το παραπάνω ΝΔ όλοι σχεδόν όσοι είχαν κηρυχθεί έκπτωτοι κατά τη διάρκεια της επταετίας επανέκτησαν την ιθαγένειά τους.

Τόσο το άρθρο 20§1 ΚΕΙ όσο και το άρθρο 4 του Ν.Δ. 4234/1962 έχουν κριθεί αντισυνταγματικά με βάση το άρθρο 4§3 εδ.2 του Σ. που ορίζει τα εξής: «επιτρέπεται να αφαιρεθεί η ελληνική ιθαγένεια μόνο σε περίπτωση που κάποιος απέκτησε εκούσια άλλη ιθαγένεια ή ανέλαβε σε ξένη χώρα υπηρεσία αντίθετη προς τα εθνικά συμφέροντα με τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία που προβλέπει ειδικότερα ο νόμος». Έτσι, τόσο η έκπτωση λόγω ανάρμοστης συμπεριφοράς όσο και η έκπτωση λόγω αντεθνικής δράσης θα πρέπει να αντίκεινται στη συνταγματική επιταγή του άρθρου 4§3 εφόσον οι λόγοι έκπτωσης αναφέρονται περιοριστικά στο Σ.

Υποστηρίζεται όμως και η αντίθετη άποψη, ότι δηλαδή ο έλληνας νομοθέτης είναι ελεύθερος να ρυθμίσει τους λόγους κτήσης και απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας και δεν δεσμεύεται από το άρθρο 4§3 του Σ. προκειμένου περί ανάξινων ελλήνων και πρόσωπα στα οποία η Ελλάδα δεν έχει πλέον καμία εμπιστοσύνη.

⁵ Βλ. Δαγτόγλου, Π. (2005, «Συνταγματικό Δίκαιο. Ατομικά Δικαιώματα Β'», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, σελ. 1351-1355)

3.5 Απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας δια διατάξεων που βρίσκονται εκτός του ΚΕΙ

3.5.1. Αποποίηση της ελληνικής ιθαγένειας (άρθρο 69§9 του νόμου 2910/2001)

Με τη μεταβατική διάταξη της §9 του άρθρου 69 του ν.2910/2001 ο έλληνας νομοθέτης κάνει μια θεαματική στροφή υπέρ της αποδοχής της αρχής της ατομικής βούλησης ως βάση της ιθαγένειας του ατόμου. Παλαιότερα η συγκράτηση του δεσμού των πολιτών με την πατρίδα εθεωρείτο ως εθνικό συμφέρον και ο Υπ. Εσωτερικών δεν έδινε εύκολα την έγκρισή του για να αποβάλει ο ενδιαφερόμενος πολίτης την ελληνική ιθαγένεια.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 69§9 εδ. α του ν.2910/2001 «επιτρέπεται η αποποίηση της ελληνικής ιθαγένειας, εφόσον ο ενδιαφερόμενος είναι ενήλικας, δηλώνει ότι έχει πάψει να υφίσταται πλέον γνήσιος δεσμός του με τη χώρα και διαμένει στην αλλοδαπή». Όσον αφορά στη δεύτερη προϋπόθεση, η έλλειψη γνήσιου δεσμού δε θα πρέπει μόνο να δηλώνεται αλλά και να αποδεικνύεται. Κυρίως θα πρέπει να αποδειχτεί πως το συμφέρον του ενδιαφερομένου είναι να αποκτήσει την αλλοδαπή ιθαγένεια, αφού οι δεσμοί του με την Ελλάδα περιορίζονται στο ότι γεννήθηκε από έλληνες γονείς ή γονέα ή έχει αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια με άλλον τρόπο, που όμως δεν τον δένει με την Ελλάδα.

Σ' αυτή τη ρύθμιση θα πρέπει να υπάγονται και εκείνες οι περιπτώσεις που δεν καλύπτονται από τα άρθρα 14 και 20 ΚΕΙ όπως π.χ. οι περιπτώσεις κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας από τέκνα ελληνίδας μητέρας γεννημένα στο εξωτερικό πριν την 8.5.1984 ή πριν την ισχύ του ν.1250/1982 από πατέρα έλληνα και είχαν θεωρηθεί γνήσια μετά την ισχυροποίηση του ανυπόστατου πολιτικού γάμου των γονέων τους, τα οποία είχαν αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια μετά από σχετική αίτηση του έλληνα γονέα τους. Τα άτομα αυτά –ενήλικες πια σήμερα- δε θα μπορούσαν να απολέσουν την ελληνική τους ιθαγένεια με άλλο τρόπο, οπότε ο νομοθέτης μας τους δίνει τη δυνατότητα αυτή αρκεί να δηλώσουν ότι δεν υφίσταται πλέον «γνήσιος δεσμός» με την Ελλάδα.

3.5.2. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας (άρθρο 69§5 του ν.2910/2001)

Σύμφωνα με τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 69§5 του ν.2910/2001 «αλλοδαπή που απέκτησε την ελληνική ιθαγένεια λόγω του γάμου της με έλληνα και διατηρεί την ιθαγένεια που είχε πριν από την τέλεση του γάμου, αποβάλλει την ελληνική ιθαγένεια, αν δηλώσει τη σχετική βούλησή της στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή στην Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου της κατοικίας της ή της διαμονής της».

Τη δυνατότητα αυτή αποβολής της ελληνικής ιθαγένειας ο νομοθέτης μας την είχε παραχωρήσει στην αλλοδαπή σύζυγο του έλληνα

και με τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 7§1 του ν.1438/1984, με την οποία οριζόταν αποκλειστική προθεσμία, μέσα στην οποία έπρεπε να κατατεθεί η αίτηση για αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας.

Ο χρόνος αποβολής της ιθαγένειας ανατρέχει στο χρόνο υποβολής της απαιτούμενης δήλωσης. Είναι σημαντικό να λεχθεί ότι ο νομοθέτης προνοεί ρητά για την περίπτωση στην οποία, με την αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας, η έγγαμη γυναίκα μείνει ανιθαγενής. Για το λόγο αυτό, εγκρίνεται η αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας μόνο εφόσον η γυναίκα αυτή διατηρούσε κατά τη διάρκεια του γάμου της και την ιθαγένεια που είχε πριν παντρευτεί τον έλληνα σύζυγό της⁶.

⁶ Βλ. Παπασιώπη – Πασιά, Ζ. (1987, «Δίκαιο ιθαγένειας. Κτήση και απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας», εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, σελ. 149-171)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

4.1 Η απώλεια της ελληνικής Ιθαγένειας βάσει του πρώην άρθρου 19 ΚΕΙ και η διαδικασία επανάκτησης της

Σύμφωνα με το πρώην άρθρο 19 ΚΕΙ (Ν.Δ. 3370/1955), «αλλογενής εγκαταλιπών το ελληνικό έδαφος άνευ προθέσεως παλιννοστήσεως δύναται να κηρυχθεί απωλέσας την Ελληνική ιθαγένεια». «Αλλογενής», στο πλαίσιο του ως άνω νόμου, σήμαινε το πρόσωπο εκείνο που έχει μεν την ελληνική ιθαγένεια αλλά δεν κατάγεται από έλληνες, δεν έχει ελληνική συνείδηση, δεν συμπεριφέρεται ως έλληνας και ως εκ τούτου τεκμαίρεται ότι ο δεσμός του με το ελληνικό έθνος είναι εντελώς χαλαρός και εύθραυστος. Η κήρυξη της απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας δεν ήταν αυτοδίκαιη αλλά γινόταν με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών μετά από σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγενείας (άρθρο 19 εδ.4 ΚΕΙ).

Αν και κατά γενική ομολογία αντισυνταγματικό, ερχόμενο σε σύγκρουση με το άρθρο 4§3 εδ.2 του Σ., το άρθρο 19 ΚΕΙ διατηρήθηκε σε ισχύ βάσει της μεταβατικής διάταξης του άρθρου 111 §6 του Σ. που προέβλεπε ότι το άρθρο 19 εξακολουθεί να ισχύει ώσπου να καταργηθεί με νόμο. Από το 1955 μέχρι το 1998, όταν καταργήθηκε το άρθρο 19 ΚΕΙ με το άρθρο 9 §14 του Ν. 2623/1998, το σύνολο των προσώπων που απώλεσαν την ελληνική ιθαγένεια βάσει του άρθρου 19 ΚΕΙ ανήλθε σε 60.000 περίπου.

Ο Ν. 2623/1998 κατήργησε μεν το άρθρο 19 ΚΕΙ αλλά δεν προέβλεπε καμιά διαδικασία βάσει της οποίας οι πρώην έλληνες υπήκοοι θα μπορούσαν να ανακτήσουν την ελληνική ιθαγένεια τους. Σήμερα, σύμφωνα με το ΥΠΕΣΔΔΑ «η τυχόν υποβληθείσα αίτηση ανάκτησης εξετάζεται κατ' αρχήν από το Συμβούλιο Ιθαγενείας, που εδρεύει στο ΥΠΕΣΔΔΑ, το οποίο ερευνά αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την ανάκληση της αποσπρητικής απόφασης βάσει των γενικών αρχών του δικαίου περί ανακλήσεως μη νομίμως εκδοθεισών διοικητικών πράξεων».

Σε θετική περίπτωση η απόφαση ανακαλείται. Σε αρνητική περίπτωση και εφόσον ο αιτών ζει στη χώρα μας ως ανιθαγενής (δηλαδή του έχει χορηγηθεί Δελτίο Ταυτότητας Ανιθαγενούς) του συστήνεται η διαδικασία κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση. Μέχρι τον Ιούνιο του 2003 είχαν υποβληθεί 111 αιτήσεις εκ των οποίων έγιναν δεκτές 61 ενώ 40 αιτήσεις βρίσκονταν στη διαδικασία της εξέτασης.

Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Κατάργηση Όλων των Μορφών Φυλετικών Διακρίσεων (CERD) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) έχουν υπογραμμίσει σε πρόσφατες εκθέσεις τους ότι η Ελλάδα, μετά την κατάργηση του άρθρου 19 ΚΕΙ, θα έπρεπε «να εφαρμόσει κατάλληλα μέτρα αποκατάστασης, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας ανάκτησης της ιθαγένειας των προσώπων που την απώλεσαν στο παρελθόν βάσει του άρθρου 19».

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ):

1. εκφράζει την ανησυχία της διότι η ελληνική πολιτεία δεν μερίμνησε και δεν προέβλεψε με τυπικό νόμο τη δυνατότητα επανάκτησης της ελληνικής ιθαγένειας των ανωτέρω προσώπων, που την είχαν απολέσει βάσει νομοθεσίας αντίθετης προς το Σύνταγμα και το διεθνές δίκαιο
2. θεωρεί απαραίτητη την άμεση θέσπιση ειδικής νομοθεσίας που θα προβλέπει ρητώς και με σαφήνεια τη διαδικασία επανάκτησης της ελληνικής ιθαγένειας όλων των προσώπων που την απώλεσαν δυνάμει του άρθρου 19 ΚΕΙ και που επιθυμούν να την επανακτήσουν
3. δεν θεωρεί ικανοποιητική τη διαδικασία ανάκτησης της ελληνικής ιθαγένειας βάσει πολιτογράφησης, σύμφωνα με τα άρθρα 58 επ. του ν.2910/2001. Αν όμως η πολιτεία εξακολουθήσει να εφαρμόζει τη διαδικασία της πολιτογράφησης, κρίνεται απαραίτητο να θεσμοθετηθούν με τυπικό νόμο ειδικές, ευνοϊκές διατάξεις που θα εξασφαλίζουν την ταχεία επανάκτηση της ελληνικής ιθαγένειας των προσώπων που έχουν θιγεί
4. καλεί την πολιτεία να προβεί στην κύρωση της Σύμβασης του ΟΗΕ για τη Μείωση της Ανιθαγένειας (1961, σε ισχύ από το 1975) και της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης περί ιθαγένειας (1997, σε ισχύ από το 2000) που υπέγραψε η Ελλάδα στις 06/11/1997.

Από τη γενική συζήτηση του θέματος στις 30.10.2003, η Επιτροπή σε Ολομέλεια έκρινε απαραίτητη την άμεση θέσπιση ειδικής νομοθεσίας για τη διαδικασία επανάκτησης της ελληνικής ιθαγένειας από τα ως άνω πρόσωπα.

Ο κ. Σισιλιάνος, εκπρόσωπος του Ιδρύματος Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου στην ΕΕΔΑ, δήλωσε ότι η κατάργηση του αντισυνταγματικού άρθρου 19 ΚΕΙ αποτελεί σημαντικό βήμα, πληροφόρησε όμως τα μέλη ότι πρόσφατη έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κατηγορεί την Ελλάδα ότι έλαβε «ημίμετρο», καθώς δεν υπήρξε πρόβλεψη για τη διαδικασία ανάκτησης της ελληνικής ιθαγένειας. Δήλωσε επιπλέον ότι δικαίωμα επανάκτησης της ιθαγένειας δεν προβλέπεται από τις διεθνείς συνθήκες αλλά έγκειται στη διακριτική ευχέρεια της κάθε χώρας.

Ο κ. Θεοδωρίδης, εκπρόσωπος του Συνασπισμού στην ΕΕΔΑ, υποστήριξε ότι θεωρεί απαραίτητη την άμεση θέσπιση ειδικής νομοθεσίας που θα προβλέπει τη διαδικασία επανάκτησης και πρότεινε να συμμετέχουν στο Συμβούλιο Ιθαγένειας και άλλοι φορείς που ασχολούνται με τα δικαιώματα του ανθρώπου, όπως ο Συνήγορος του Πολίτη, η ΕΕΔΑ κ.α.

Η κ. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, πρόεδρος της ΕΕΔΑ, ανέφερε ότι θεωρεί αναγκαία την άμεση θέσπιση ειδικής νομοθεσίας για την

επιτάχυνση των διαδικασιών καθώς και για την αποκατάσταση των προσώπων που απώλεσαν την ελληνική ιθαγένεια. Έθιξε επίσης τα εκκρεμή ζητήματα των Ελλήνων συνεπεία των απελάσεων τους από την Τουρκία (1959, 1962). Παρατήρησε ότι η Τουρκία δεν έχει προβεί στην καταβολή αποζημιώσεων στους ομογενείς για τις περιουσίες τους και απευθύνει σύσταση στην Πολιτεία να διεκδικήσει την ικανοποίηση των απαιτήσεων αυτών και γενικά να μεριμνήσει για τα κάθε είδους συμφέροντα των εξαναγκασθέντων σε εγκατάλειψη του τουρκικού εδάφους.

Μετά από συζήτηση, η Ολομέλεια υιοθέτησε ομοφώνως τα παραπάνω σημεία-προτάσεις των Β' & Γ' Τμημάτων της καθώς και την ακροτελεύτια πρόταση της Προέδρου⁷.

4.2 Η επίδραση του γάμου στο φαινόμενο της ιθαγένειας

Στο παρελθόν η ελληνική νομοθεσία της ιθαγένειας (ν. 3370/1955) ακολουθούσε την αρχή της ενότητας της οικογενειακής ιθαγένειας που βασιζόταν στην ιθαγένεια του Έλληνα συζύγου. Έτσι η αλλοδαπή γυναίκα που παντρευόταν Έλληνα υπήκοο αποκτούσε *ipso iure* την ελληνική ιθαγένεια (άρθρο 4 ΚΕΙ) εκτός εάν δήλωνε πριν από το γάμο ότι δεν επιθυμούσε να την αποκτήσει. Πάντως, εάν το επιθυμούσε, μπορούσε να χάσει την ελληνική ιθαγένεια μέσα σ' ένα χρόνο μετά το γάμο εφόσον όμως είχε κρατήσει και την αρχική της ιθαγένεια (άρθρο 15 ΚΕΙ).

Ο ΚΕΙ τροποποιήθηκε με τον αναγκαστικό νόμο 481/68. Ο νόμος αυτός δεν βασιζόταν στην αρχή της ενότητας της οικογενειακής ιθαγένειας, πράγμα το οποίο καθιερώθηκε ξανά με το ν.1438/1984 και το ν.1342/1983. Ο τελευταίος κύρωνε τη Συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών του 1979 για την κατάργηση κάθε μορφής ρατσισμού εναντίον των γυναικών, στο άρ. 9§1 της οποίας προβλέπεται ότι τα συμβαλλόμενα κράτη αναγνωρίζουν ίσα δικαιώματα στις γυναίκες με αυτά των ανδρών σε θέματα κτήσης, αλλαγής και διατήρησης της ιθαγένειάς τους.

Εφεξής η αρχή της ατομικότητας ή της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας ακολουθήθηκε από την ελληνική νομοθεσία (σύμφωνα εξάλλου με την αρχή της ισότητας των δύο φύλων που προβλέπει το ελληνικό Σύνταγμα) και ο γάμος δεν επιφέρει την απόκτηση ή την απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας (άρθρο 4 ΚΕΙ όπως τροποποιήθηκε με το ν.1438/1984 που αντικατέστησε τα άρθρα 4, 5, 16, 22 ΚΕΙ).

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, η αλλοδαπή σύζυγος δεν αποκτά αυτόματα την ελληνική ιθαγένεια του συζύγου της λόγω γάμου. Εάν επιθυμεί να την αποκτήσει θα πρέπει να ακολουθήσει την συνηθισμένη διαδικασία πολιτογράφησης όπως κάθε αλλοδαπός που κατοικεί στην Ελλάδα. Το ίδιο ισχύει και για τον αλλοδαπό σύζυγο που έχει παντρευτεί ελληνίδα υπήκοο.

⁷ Βλ. ηλεκτρονική διεύθυνση www.nchr.gr Κείμενα της ΕΕΔΑ & ειδικά θέματα 2003/Απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας βάσει του πρώην άρθρου 19 ΚΕΙ και η επανάκτησή της

Μία από τις προϋποθέσεις της αίτησης για πολιτογράφηση ήταν 8 χρόνια διαμονής στην Ελλάδα από τα 10 χρόνια πριν την υποβολή της αίτησης ή 3 χρόνια διαμονή στην Ελλάδα μετά τη δήλωση της πολιτογράφησης (άρθρα 6,7 ΚΕΙ όπως αντικαταστήθηκαν από τον αριθμό 6 του άρθρου 3 του ν.1438/1984). Σήμερα για τους αλλοδαπούς απαιτούνται 10 χρόνια διαμονής στην Ελλάδα από τα 12 πριν την υποβολή της αίτησης ή 5 χρόνια διαμονής στην Ελλάδα μετά τη δήλωση πολιτογράφησης (άρθρο 14 του ν.2130/1993).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, οι αλλοδαποί σύζυγοι ελλήνων υπηκόων έπρεπε να πληρούν την παραπάνω προϋπόθεση για να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια με πολιτογράφηση. Σήμερα, αν και αυτή η προϋπόθεση συνεχίζει να ισχύει για την πολιτογράφηση αλλοδαπών, υπό ορισμένες προϋποθέσεις δεν ισχύει για τους αλλοδαπούς συζύγους ελλήνων υπηκόων. Συγκεκριμένα, ο ν.2503/1997 αφαίρεσε αυτή την προϋπόθεση για τους αλλοδαπούς συζύγους ελλήνων υπηκόων εφόσον διαμένουν στην Ελλάδα και έχουν παιδιά (άρθρο 14 προσθήκη στο εδάφιο της περίπτωσης β §1 άρθρου 4 του ν.2130/1993)⁸.

⁸ Βλ. ηλεκτρονική διεύθυνση www.lawnet.gr Χαρούλα Κωνσταντινίδου - Πολιτογράφηση των συζύγων στην Ελλάδα – μετάφραση δημοσιευμένη στο περιοδικό «Διεθνές Οικογενειακό Δίκαιο» τεύχος Νοεμβρίου 1998

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το άρθρο 4§3 εδ.β του Συντάγματος καθιερώνει έμμεσα την αρχή της απαγορεύσεως αφαιρέσεως της ελληνικής ιθαγένειας, αναφέροντας ρητά μόνο δύο εξαιρέσεις από την αρχή αυτή. Θα πρέπει να δεχτούμε ότι το άρθρο 4§3 εδ.α κατοχυρώνει και δικαίωμα αποκτήσεως ελληνικής ιθαγένειας υπέρ των προσώπων που έχουν τα νόμιμα προσόντα ειδάλλως η διάταξη θα ήταν πρόδηλα περιττή ενόψει της γενικής διάταξης του άρθρου 26§1 του Σ.

Το ελληνικό δίκαιο ιθαγένειας έχει υποστεί πολλές τροποποιήσεις είτε γιατί ο νομοθέτης επεμβαίνει για να ρυθμίσει έκτακτα θέματα είτε λόγω αλλαγής της κυβερνητικής πολιτικής. Ο όχι ευκαταφρόνητος αριθμός τροποποιητικών και συμπληρωματικών διατάξεων περί ιθαγένειας, σε συνδυασμό με τις διάφορες διεθνείς και διμερείς συμβάσεις, έχουν δημιουργήσει πολλές φορές συγκρούσεις νόμων στο πεδίο του δικαίου ιθαγένειας.

Με τον ν.1438/1984 συντελέστηκε η μεγάλη τροποποίηση του ΚΕΙ, με την εισαγωγή της αρχής της ισονομίας ανδρών-γυναικών στο δίκαιο ιθαγένειας. Εφόσον η ιθαγένεια είναι δεσμός δημοσίου δικαίου και τα της κτήσης και απώλειας της ανήκουν στο "domaine reserve" κάθε πολιτείας, ετέθη ζήτημα για το κατά πόσον θα έπρεπε αυτά να εξαιρούνται του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 4§2 περί ισότητας ή όχι.

Η διάταξη του άρθρου 4§3 Σ. ορίζει ρητά ότι οι προϋποθέσεις κτήσης και απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας θα ρυθμίζονται από ειδικό νόμο. Αλλά και στην περίπτωση αυτή της επιφύλαξης νόμου, ο κοινός νομοθέτης οφείλει να ενεργήσει σύμφωνα με το περιεχόμενο όλων των συνταγματικών διατάξεων, εν προκειμένω βάσει του άρθρου 4§2 Σ. Έτσι, ο ν.1438/1984 ήρθε ακριβώς για να καλύψει την ανισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στα θέματα κτήσης και απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας.

Ζήτημα έχει τεθεί και όσον αφορά τη διαδικασία επανάκτησης της ελληνικής ιθαγένειας από εκείνους που την έχουν απολέσει δυνάμει του πρώην άρθρου 19 του ΚΕΙ το οποίο κρίθηκε αντισυνταγματικό και καταργήθηκε με τη διάταξη του άρθρου 9§14 του ν.2623/1998. Η ΕΕΔΑ ζητεί να οριστεί ειδική διαδικασία για τους θιγομένους από την εφαρμογή του άρθρου ώστε να αποφευχθεί η χρονοβόρα διαδικασία της πολιτογράφησης.

Στο δίκαιο της ιθαγένειας ισχύει πλέον η αρχή της ατομικότητας ή της ανεξαρτησίας και ο γάμος δεν επιφέρει την απόκτηση ή απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας (άρθρο 4 ΚΕΙ όπως τροποποιήθηκε με το ν.1438/1984 που αντικατέστησε τα άρθρα 4, 5, 16, 22 ΚΕΙ).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ιθαγένεια είναι ο δημοσίου δικαίου δεσμός ενός ατόμου προς την πολιτεία στο λαό της οποίας ανήκει, ο οποίος ανήκει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του κάθε κράτους και προσδίδεται στο άτομο μόνο από το κράτος και όχι από το έθνος. Έτσι δε θα πρέπει να συγχέουμε τον όρο ιθαγένεια με τον όρο εθνικότητα ή τον όρο υπηκοότητα με τον οποίο υπάρχουν αμυδρές διαφορές. Απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας μπορεί να επέλθει λόγω: α) κτήσης αλλοδαπής ιθαγένειας, β) υιοθεσίας από αλλοδαπό, γ) εγκατάλειψης του ελληνικού εδάφους και δ) έκπτωσης. Κάποια άρθρα του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας έχουν κριθεί αντισυνταγματικά, γεγονός που έχει διχάσει τη θεωρία. Ο γάμος σήμερα δεν επηρεάζει την ιθαγένεια καθώς ο σύγχρονος νομοθέτης έχει υιοθετήσει την αρχή της ισότητας και σ' αυτόν τον τομέα.

SUMMARY

Citizenship is the public right's link between the person and the state in the people of which the person belongs to. It is within the competence of the state to grant a person its citizenship. We mustn't confuse the term "citizenship" with the term "nationality" since the first has to do with the state whereas the second has to do with the nation in which the person belongs. The perdition of Greek citizenship can occur due to: a) acquisition of foreign citizenship, b) abandonment of Greek ground, c) adoption when one parent is foreigner d) as a penalty due to criminal behavior. Some clauses of the Greek Citizenship's Code have been proved unconstitutional. Marriage doesn't affect citizenship. Nowadays, the legislator adopts the statute of equality between sexes on the field of citizenship as well.

ΤΑ ΠΙΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΛΗΜΜΑΤΑ

ΑΛΛΟΔΑΠΟΣ
ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ
ΑΝΙΘΑΓΕΝΗΣ
ΑΠΩΛΕΙΑ
ΔΙΚΑΙΟ
ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ
ΕΘΝΟΣ
ΗΜΕΔΑΠΟΣ
ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ
ΙΘΑΓΕΝΗΣ
ΚΡΑΤΟΣ
ΚΤΗΣΗ
ΚΩΔΙΚΑΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ
ΛΑΟΣ
ΠΟΛΙΤΕΙΑ
ΠΟΛΙΤΗΣ
ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΗ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ
ΥΙΟΘΕΣΙΑ
ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ
ΥΠ. ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

THE MOST IMPORTANT ENTRIES

ABORIGINAL
ABORIGINES
ACQUISITION
ADOPTION
CITIZEN
CITIZENSHIP
CODE
COUNTRY
DOMAIN
DOMESTIC
FOREIGN
FOREIGNER
NATION
NATIONALITY
NATIVE
NATURALIZE
NATURALIZATION
PERDITION
POLITY
RECOGNITION
RIGHT
STATE
STATUTE
STATUTE-BOOK
STATUTORY
TERRITORY
UNCONSTITUTIONAL

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. ΒΙΒΛΙΑ

1. Δαγτόγλου, Π.Δ. «Συνταγματικό Δίκαιο. Ατομικά Δικαιώματα Β΄», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2005
2. Καραγιάννη, Τ. «Ιθαγένεια: Η πολιτογράφηση στην Ελλάδα», εκδ. Σάκκουλας 1985
3. Κασιμάτης–Μιχαλάκης–Παντελής–Ινστιτούτο Ελληνικής Συνταγματικής Ιστορίας και Συνταγματικών Επιστημών, «Κείμενα Συνταγματικού Δικαίου», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1991
4. Κρίσπη – Νικολετοπούλου, Ε. «Η ιθαγένεια. Γενική θεωρία – Συγκριτικό δίκαιο»
5. Κρίσπης, Η. «Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο: Γενικό μέρος», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1979
6. Μανωλοπούλου – Βαρβιτσιώτη, Κ. «Η διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων», εκδ. Ειρήνη – Αθήνα 1990
7. Παπασιώπη – Πασιά, Ζ. «Δίκαιο ιθαγένειας. Κτήση και απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας», εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1987
8. Ράικος, Α. «Συνταγματικό Δίκαιο – Θεμελιώδη δικαιώματα», τόμος 2ος , εκδ. 2η, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2002

B. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

1. www.nchr.gr Κείμενα της ΕΕΔΑ & ειδικά θέματα 2003/Απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας βάσει του πρώην άρθρου 19 ΚΕΙ και η επανάκτησή της
2. www.lawnet.gr Χαρούλα Κωνσταντινίδου - Πολιτογράφηση των συζύγων στην Ελλάδα – μετάφραση δημοσιευμένη στο περιοδικό «Διεθνές Οικογενειακό Δίκαιο» τεύχος Νοεμβρίου 1998
3. www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/ValidNomosxedio
4. www.nomos.gr